

7 A városi erdőhivatal működése a város felszabadulása után (1921-1926)

A Magyarország által Párizsba kiküldött bizottság 1920. június 4-én írta alá a trianoni békediktátumot, amely Magyarországnak az S.H.S Királysággal való határát Pécsről délre, légvonalban mintegy 40 kilométerre állapította meg. A megszálló hadsereg csak egy év múlva, 1921. augusztus 22-én adta át a várost a magyar *Nemzeti Hadsereg* számára. Ezzel egyidőben a város régi vezetősége, így *Tripammer Károly* városi erdőmester is újból átvette a hivatalát.

Első feladat volt a megszállás alatt, a Linder-féle rezsim és a megszálló csapatok által okozott *károk megállapítása*.

Linder polgármester intézkedéseivel a városnak és erdőgazdaságának sok kárt okozott. Az ügynevezett „Népuralom” ideje alatt (1920. szeptember 24 - 1921. augusztus 22.) a polgármester személyesen utalt ki elvtársainak ingyenesen épületi- és tűzifát, a „Szocialista Párt Vezetősége által vállalt erdőgyérítésnél” az addig szokásos 1/2-es rész helyett 2/3 részt engedélyezett. Az így kitermelt 634 űrm^3 tűzifából a város részére mindössze 212 űrm^3 maradt. Az egykori összeírás szerint a Linder-féle városvezetés által az erdővel kapcsolatos károk: „*Faraktár*: 672 űrm^3 I. o. bükk hasáb, 58 űrm^3 II. o. bükk hasáb, 751 űrm^3 dorong; *Fűrésztelep*: 725 űrm^3 hasáb; *Lapis*: 341 űrm^3 hasáb, 388 űrm^3 ágfa; *Peknyák*: 877 űrm^3 hasáb. Vágásterületek *Remeterét*: 4177 űrm^3 hasáb, 806 űrm^3 ágfa, 49 m^3 tölgy rönk, 163 m^3 bükk rönk; *Keresztkunyhó*: 229 űrm^3 hasáb, 325 m^3 tölgy rönk, 182 m^3 bükk rönk; *Kismélyvölgy*: 30 űrm^3 hasáb, 367 űrm^3 ágfa, 70 db szőlőkaró; *Mecsek*: 973 űrm^3 hasáb, 1152 űrm^3 ágfa, 325 űrm^3 kevert ágfa; *Kozári és Zsuppon parragi gyérítések*: 62 űrm^3 hasáb, 6506 űrm^3 ágfa, 1267 db szőlőkaró.” Az okozott kárt 754 845 koronára becsülték. A megszálló csapatok kivonulása után hozott, 15467/1921. számú tanácsi határozat utasítása: „Az előző törvénytelen kormányzatban részt vett és felelőséggel tartozó egyénnel szemben azonnal indítsa meg a büntető eljárást és vagyonukra vezessen biztosítási és bűnügyi zárlatot.”¹⁶⁹

Az S.H.S megszálló csapatok által okozott károkat is részletesen felmérték, mert ezekkel a jóvátételi terhek csökkenthetők voltak. Néhány nappal a megszálló csapatok kivonulása után, 1921. augusztus 27-én a polgármester - a jugoszláv megszállás által okozott károk bejelentéséről „*Hirdetmény*”-t adott ki. (17. melléklet.)

A város erdőgazdaságát a megszálló katonaság által érintett károk: *Parkerdőben* 3200 m³ = 384 000 jugoszláv korona; 40 kateszteri hold felújítása 800 000 jug. korona; a *vágásterületen* okozott kár 5409 űrm³ hasábfá 649 080 jug. korona, 10 804 űrm³ dorong 864 320 jug. korona, 840 m³ bükk és tölgy műfa 252 000 jug. korona, *Parkerdőben* 1 184 000 jug. korona.

„*Erdei őrházak*”: 5 ajtó = 2500 jug. korona, 6 ablak = 2700 jug. korona, 2 kályha = 2000 jug. korona, 6 asztal = 6000 jug. korona, 9 pad = 1800 jug. korona, 1 bőrdívány = 3000 jug. korona, 3 ágy felszerelve = 4500 jug. korona, 240 db evőeszköz, tányér, pohár (30 személyre) 10 000 jug. korona, 70 darab konyhaberendezés = 6000 jug. korona. „Ezeket a károkat az őrházakban elhelyezett S.H.S. katonák és határőrök okozták részben azért, hogy a felsorolt tárgyakat a használhatatlanságig megrongálták és részben a kiürítés alkalmával elvitték”. A „fatömeget a megszálló szerb katonaság részben eltűzelte, részben katonai barakok építésére felhasználták és ismételtelen felújították, részben pedig az eltulajdonítóknak segédkezet nyújtottak”.

„*Parkerdőnél*: kizárólag politikai okokból a szerb megszálló katonai és politikai hatóság a város szegényebb néposztályát ezen erdő rész letarolására és ellopására felbujtotta, a törvényes városi hatóságot pedig erőszakkal megakadályozta, hogy ezen pusztításnak gátat vessen”.¹⁷⁰

Nem sokkal az idegen megszállás megszűnése után az erdőhivatal személyzete az új magyar alkotmányra letette az *esküt*, összesen 14 fő. Ezek: *Tripammer Károly* főerdőmérnök, *Kárpáti József* segéderdőtiszt, *ifjú Wurzinger János*, *Szűcs Ferenc*, *Kovács József* I. oszt. erdőőrök, *Wurzinger József*, *Kiss József*, *Böhm István*, *Berényi István* II. oszt. erdőőrök, *Rózsa János*, *Krisztián Nándor* kisegítő erdőőrök, *Fóris Gábor*, *Schrankó Dániel*, *Wurzinger Jenő* erdőlegények.¹⁷¹

A városi rendőrség eddigi feladatait az államrendőrség vette át, amely elrendelte a fegyverek beszolgáltatását. Az erdőőrök szolgálati fegyvereinek a beszolgáltatásától eltekintettek.¹⁷²

Nem sokkal a Nemzeti Hadsereg bevonulása után, 1921. október 5-7. napokon a Kormányzó Pécsét meglátogatta. A főerdőmérnöknek, mint a kormányzófogadást előkészítő bizottság tagjának, október 7-én, reggel ½ 8 óra-kor a Széchenyi téren meg kellett jelennie, „amikor városunkból elvonuló Kormányzó úr Öfőméltósága előtt magas látogatásért újból hódoló köszönetünknek lesz ünnepélyes módon kifejezést adva”.¹⁷³

Az örömteljes napok után a munkák az erdőben hamarosan megindultak. Mintegy 120 helyi és vidéki favágó állt munkába. A favágók részére a m. kir. pénzügyminiszter dohányilletményt állapított meg, éspedig fejenként és havonként 4 csomag „finom magyar szivarkadohány” (à 4,50 korona),

4 csomag „kapadohány” (à 3,20 korona), 4 csomag „magyar pipadohány” (à 2,50 korona) volt részükre biztosított.¹⁷⁴ Az idegenből jött favágók részére az erdőhivatal négyhetenként a haza- és a visszautazás költségét is megtérítette. A Korona inflálódása miatt a munkabérek szinte követhetetlenül emelkedtek. Így 1923. január 1-jétől 1 úrm³ hasáb kitermelése és sarangba rakásáért az erdőhivatal 300 koronát fizetett.¹⁷⁵ A város felszabadulását követő 4 évben (1922-1925) összesen 35 883 m³ főhasználat, évi átlagban 8970 m³, és 650,15 kat. holdon 6263 m³ előhasználat, évi átlagban 162,5 kat. holdon 1566 m³, kat. holdankint 9,6 m³ történt.

Az előhasználatok egységes értelmezése végett a földművelésügyi miniszter a 22 521/1923 Ib-3. számú rendeletében részletesen elemezte a nevelővágásokat (előhasználatokat): „*Tisztítás*: a fiatalosokban az erdőművelés érdekeit szolgáló és ennek sikerét célzó gyomirtások és egyéb fiatal faállomány ápolását szolgáló műveleteknek a kifejezése, melyek a kitermelhető anyag értéktelenségénél fogva rendszerint az erdőművelési költségek terhére végzendők el.”

Gyérítés: „azoknak a gazdasági műveleteknek az elnevezése, amelyeknek az értékesíthető faanyag termelése mellett a legfőbb célja az állomány nevelése és fejlesztése amely gyérítő munkák a tulajdonképeni előhasználatok körébe tartoznak.”

Ritkítás: „Azoknak az erdőgazdasági műveleteknek a megjelölésére pedig, amelyek a természetes felújítással egybekapcsolt főhasználatok leveztéseként már mint főhasználatok, a közel vágható korú erdő faállományának a megritkításával kezdődtek, majd annak folytatásaként a sűrűség további megbontásával az állva maradt fapéldányok tömeggyarapodását és egyben a természetes felújulást előmozdítják «ritkítás» elnevezést kell használni. Kaán helyettes államtitkár”.¹⁷⁶

Az erdőfelújítás munkáit a háború megszakította, az erdőhivatal egyes letarolt területet mezőgazdasági célra, ingyenes használatra a bányamunkásoknak kiadta. Az erdősítési munkák csak 1924-ben indultak meg. Az 1924-1925. években 576,52 kat. holdon történt mesterséges erdőfelújítás, 196,84 kat. holdon ültetéssel és 379,68 kat. holdon vetéssel végrehajtva. A vetéshez szükséges makkot saját gyűjtéssel, a csemetéket - a *peknyáki* csemetekertnek 1923-ban történt felszámolása után - a *keresztikunyhói csemetekert*ben nevelték meg. Ezt a kertet az erdőhivatal a „B” üzemosztály I. vágássorozat 15-ös osztagának azon a részében létesítette, amelyet „a Linder féle városvezetőség az üzemterv ellenére letaroltatott”. A másfél holdas területen tuskóirtást és talajforgatást kellett végezni. Ezt a munkát, az inflációra való tekintettel,

nem pénzért végezték, hanem a munkások minden tíz négyszögöl talajforgatás után egy kocsi „gyérítési tűzifát” termelhettek ki és szállíthattak haza.¹⁷⁸

Sem a háború, sem a szerb megszállás alatt az erdőhivatali lóállomány érzékenyen nem csökkent. A megszállás végén az erdőhivatal 23 lóval rendelkezett, így a *fogatgazdaság* fontossága továbbra is nemcsak hogy fennmaradt, hanem tovább növekedett. Az erdőhivatal megszervezte a faraktárból a vevők részére a fa házhoz szállítását, erre a célra 1922-ben könnyű igáskocsit vett, a szükséges szerszámokkal, 6000 koronáért.¹⁷⁹ A fogatgazdaság részére a szükséges takarmányt az erdőhivatal mindig be tudta szerezni. Az infláció alkalmával fáért takarmányt tudtak cserélni: 60 űrm³ tűzifaért 15 métermázsza búzát, ezért pedig 20 métermázsza tengerit kaptak.¹⁸⁰

Az erdőhivatal fogatgazdasága által 5 év alatt felhasznált lótáp:¹⁸¹

Év	Széna	Szalma	Zöldtakarmány	Csöves tengeri	Zab
m é t e r m á z s a					
1921	437	276,5	705	1 741,45	12,7
1922	498	410,5	724	800,00	
1923	604	327,0	730	363,91	
1924	260	389,5	937		
1925	595	326,5	1 378		

A fogatgazdaság elhelyezését biztosító istálló bére az infláció folyamán szinte negyedévenként változott. Így 1922. május 1-jétől havi 6400 korona és 4 űrm³ tűzifa házhoz szállításával történt a bérleti díj kiegyenlítése, ez 1924-ben 540 800 koronára inflálódott, ami a pénz stabilizációjára 849 000 koronában állapodott meg. A Pengő valuta érvénybelépésével a bérleti díjként kizárólag pénzben, évi 2 400 pengőben állapodtak meg.¹⁸²

A fogatüzem részére az eddigi elhelyezés a megnövekedett feladatok következtében szűknek bizonyult. Ezért Tripammer főerdőmérnök a városi tanács részére a fogatgazdaság megnövekedett szükségletét jelentette, éspe dig a személyszállító kocsi (Esterházy-fogat) részére csukott fészter, 15 szekér részére nyitott fészter, hét vagon csöves tengeri befogadására góré, egy szerszámkamra, egy etetőkamara a heti takarmány adagolására, hatvan métermázsza széna elhelyezésére lábas pajta, egy kocsimesteri lakás, egy lakás a tisztí kocsi részére.¹⁸³

A város budai külvárosi *faraktára* a lakosság ellátásának biztosítására már nem volt elegendő, ezért a szomszédos rét területéből 1,5 kat. holdat a városi közgyűlés rendeletére még hozzá kellett csatolni. A városi tanács arról is rendelkezett, hogy a faanyag eladását az erdőhivatal végezze - a város

vezetősége által jóváhagyott egységáron. Az ebből származó bevételekkel az erdőhivatal hetenként a városi pénztárnokkal leszámolt. A vevő részére pedig nyugta-ellen nyugta kiállítása mellett utalványt adott, amelynek alapján a faraktár a fát kiadta. Ennek elszállítása a vevő feladata volt, szabad kapacitás esetén ezt a fogatüzem végezte. Ugyanez állt az erdőben vásárolt fára is.¹⁸⁴

A megszállás és a „népuralom” alatt az állampolgári fegyelem rendkívül fellazult, ami a *kihágások* számának erős növekedésében jelentkezett. Ezért az erdei kihágások feljelentésére vonatkozó eljárást a városi tanács úgy szabályozta, hogy az erdőhivatal a feljelentést ezentúl nem a városi tanácson keresztül, hanem közvetlenül a városi rendőrkapitánynak jelentse. A városi számvevőség csak a büntetéspénz befizetését ellenőrizte.¹⁸⁵ (18. melléklet.)

Az erdei lopások felszaporodása miatt időszakonként gyalogos- és lovasrendőrök is besegítettek az erdőőrzésbe, ugyancsak rendőrségi őrizetre volt szükség a városi faraktárnál is. Az állami rendőrkapitány hajlandó volt 4000 korona „napi pótdíj” mellett a faraktár őrzését, délután 5 órától reggel 5 óráig rendőrökkel biztosítani. Ezt 1924. január 1-jétől 1925. október 1-jéig végezték.¹⁸⁶

A rend helyreállta után - az erdőhivatal javaslatára - a városi közgyűlés „a szocialista rezsim által történt óriási mértékű erdőpusztítások miatt a hulladékgyűjtést” leállította, és helyette a városban *ingyenes fakiutalást* és annak szétosztását rendelte el. Az 1922-23. év telétől kezdve a városi és a városkörnyéki szegények tüzelővel való ellátását a „*Városi Ínségnyhító Bizottság*” szervezte. Szétosztásra ekkor a „*Szegényügyi előadó*” által 300 q, a *Szociális Misszió Társulat* által 300 q, a *Városi Jótékony Nőegylet* által 160 q, az *Izraelita Nőegylet* által 50 q, a *Szent Vince Egylet* által 100 q, a *Bethánia Egyesület* által 30 q, a *Hadirokkantak-, Özvegyek-, és Árvák (HADRÖÁ) Egyesülete* által 50 q, összesen 990 q került. A következő években ez az akció folytatódott, amikor is 1924-ben 1400 q, 1925-ben 1825 q, 1926-ban már csak 766 q tűzifa került ingyenes szétosztásra.¹⁸⁷

7.1 Az erdőgazdasági kövesút építése

Az 1922. évi polgármesteri jelentés az erdei utak állapotára panaszkodva említette, hogy „a fuvarozási viszonyok a 10 heti folytonos esők miatt az utakat járhatatlanná tette, erősen érezhető a kiépített műút hiánya, mely ugyan tervbe van véve, de drága”¹⁸⁸ A városi közgyűlés által annakidején

elvetett, de Tripammer által 1922-ben újra felvetett erdőhivatali javaslat 1923-ra megérett a végrehajtásra: „Pécs sz. kir. város Törvényhatósági Bizottságának 1923. június hó 11.-én tartott közgyűléséről felvett jegyzőkönyv kivonata: $\frac{70\text{ jkv./1923}}{11539\text{ tan}}$ Részletes jelentés a városi erdőben tervezett egységes műúthálózat első szakaszának kiépítéséhez szükséges kölcsönnek állami támogatásával történő megszerzése céljából tett előkészítő intézkedésekről és ennek eredményéről, egyúttal javaslat a város közönsége részére a jelzett célra szükséges húszmillió Korona összegű folyószámlakölcsön felvételéről”. A kölcsön felvételére a biztosíték a háborús megtakarítások fatömege volt.¹⁸⁹

A törvényhatósági bizottság 4283 tjk/1923. számú határozatával az útépitési munkákat úgy tervezte, hogy „a *Krumplivölgyből kiindulva a Mánfai országútig három szakaszban cca 12 kilométeres egységes erdei műúthálózatot létesít*”. Az első szakasz a *Krumplivölgytől a Mandulásig*, a második szakasz a *Mandulástól a Lapsi kunyhóig*, a harmadik szakasz *Lapistól a Keresztkunyhó és a Kozári erdészház érintésével a Mánfai országútig* tartott.

Az első szakasz tervezését *Barabás Ferenc*, az Államépítészeti Hivatal beosztott mérnöke „70 000 Korona átalányösszegért” vállalta el. Ugyanebben az évben az első szakasz kiépítéséhez szükséges idegen telkek kisajátítása is megtörtént.¹⁹⁰

Az útépitési munka megkezdése előtt, 1923. május 12-én helyszíni bejárást tartottak, ahol a szükséges intézkedéseket megtárgyalták. A közigazgatási bizottság gazdasági albizottsága engedélyének a birtokában a munka az útépitést akadályozó sziklák robbantásával megkezdődhetett. A rendőrkapitány 100 kg robbantószer (Paxit) beszerzését a D. G. T. bányájától engedélyezte. A sziklarobbanthoz szükséges kalapácsos pneumatikus fűrőgépet az erdőhivatal a bajai vegyesdandár-parancsnokságtól 6 fő személyzettel együtt napi 500 koronáért és 350 korona órabérért bérelte. A szükséges kéziszerszámokról és mentőszekrényről az erdőhivatal gondoskodott. A munka olyan ütemben haladt, hogy *Nendtvich* polgármester már az októberi beszámolójában bejelentette, hogy „az útépitési munka megkezdődött és október 25-től a polgári munkásokon felül a Baján szolgálatot teljesítő 8. Honvéd Gyalogezred árkász százada is munkába állt úgy, hogy a *Krumplivölgytől a Mandulásig* terjedő szakasz ebben az évben járhatóvá válik”.¹⁹¹

Az útépités végrehajtásának időszakos felülvizsgálatára *ellenőrző bizottság* alakult, amelynek tagjai *Tripammer Károly*, a városi főerdőmérnök, *Rauch János*, műszaki főtanácsos, *Deutsch Kornél*, városi főszámvevő, *Kiss József*, *Papp István*, *Radocsay Imre* és *Taizs József*, városi tanácsnokok voltak.¹⁹²

Az erdei műúthálózat második és harmadik szakasza terveinek elkészítésére ugyancsak *Barabás Ferenc* kapott megbízatást, aki azt minden munkában eltöltött teljes napért (7 óránál több munkaóra esetén) 30 kg, félnapos munkáért 20 kg búzának mindenkori napi áráért vállalta el.¹⁹³

1925-ben a műúthálózat harmadik szakaszát vették munkába, és készült el úgy, hogy a második szakaszból 6,5 km, kevésbé költséges rész maradt 1926-ra elvégzendő, amire 810 millió korona állt a rendelkezésre (64 800 pengő). Ennek építését 1926. június 1-jén megkezdték, művezetése továbbra is Tripammer Károly feladata volt. Alighogy a második szakasz építési munkái megkezdődtek, *Tripammer Károly hirtelen elhunyt*, ezért a város gazdasági ügyosztálya június 11-én ülést hívott össze, amelyen „az erdőhivatalban és az erdőgazdaságban Tripammer Károly főerdőmérnök elhalálózása folytán szükséges intézkedések”-et és az erdei műúthálózat folytatálagos kiépítésének 1926. évi programját határozta meg. Az erdőhivatal ideiglenes vezetésére *Kolossváry Andor*, székesegyházi erdőtanácsost kérték fel, aki ezért havonta 530 pengő tiszteletdíjban, negyedévenként 8 ürm³ hasáb tűzifában, és az 1923-ban újból életbelépett, de csak 3 %-os erdészeti illetéknek 40 %-ában részesült. Az erdei műúthálózat művezetését a városi mérnöki hivatal vezetője vette át.¹⁹⁴ Az építés addigi lendületét Tripammer halála megtörte. Újbóli megindítását az erdőhivatalnak 1927. május 25-től kinevezett új vezetője, *Raab Gyula* végezte. Pécs város közigazgatási bizottságának gazdasági albizottsága a 139/1926. szám alatt engedélyezte, hogy „a »B«, »C« és a »D« üzemosztályokon keresztül vonuló 11 km hosszú árnyékoló pásztnál 20 m széles, műút céljára, a »B« üzemosztályból 22,0 kat. holdat, a »C« üzemosztályból 3,8 kat. holdat, a »D« üzemosztályból 13,3 kat. holdat igénybevehessen a pécsi erdőfelügyelőség 671/1925 sz. szakvéleményében foglaltakra tekintettel”. Ezt a munkát azonnal megkezdték, és az innen kitermelt faanyagból a D.G.T.-bánya igényeinek megfelelőket leszállította.¹⁹⁵ Az útépítés teljes befejezése 1929-ben megtörtént, összes költsége 1 320 000 pengőt tett ki.¹⁹⁶

Tripammer Károly szakmai munkáját az 1926. június 11-iki tanácsülésen elhangzott polgármesteri beszámoló értékelte: „Mélyen megragadott bennünket Tripammer Károly városi erdőmesternek csak a közelmúltban történt váratlan elhunytja. Benne a város törvényhatósága tisztí karának érdemes és buzgó tagját gyászoljuk, aki három évtizedet meghaladó hűséges és odaadó munkásságával, kiváló szaktudásával értékes tapasztalatokban gazdag gyakorlati érzékével kiterjedt erdőgazdaságunk fejlesztése érdekében végzett legteljesebb mértékben elismerésre méltó tevékenységet. Ezúttal indítványozom, hogy a főtisztviselő érdemét a mai közgyűlés jegyzőkönyvben megörökíteni... kegyeskedjék”.¹⁹⁷